

ДЕПАРТАМЕНТ ТЕАТЪР

**АВТОРЕФЕРАТ НА ИНТЕРДИСЦИПЛИНАРЕН
ДИСЕРТАЦИОНЕН ТРУД**

за присъждане на научна и образователна степен „доктор“

ВЛАСТ, СУВЕРЕНИТЕТ И РЕЖИСУРА

**опити върху перформативната сила,
интерпретативната свобода
и творческата автономия**

Явор Гърдев

Научен ръководител

проф. д-р Христо Тодоров

Департамент „Философия и социология“, НБУ

Научен консултант по изследователска програма „Фулбрайт“

доц. д-р Дасия Познър

School of Communication, Northwestern University, IL, USA

Научно направление 8.4.

„Филмово и театрално изкуство“

София

ММХХIV

ПРЕДМЕТ, ОБХВАТ, ЦЕЛИ, ХАРАКТЕРИСТИКИ И ПРИНОСИ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

1. Предмет на изследването

Предметът на изследване на интердисциплинарния ми дисертационен труд са властовите взаимоотношения, които инициира или в които попада и взаимодейства режисьорът в специфичните контексти на модерния, постмодерния и съвременния театър.

Обект на съпътстващ интерес са и специфичните процеси на конституиране, кодифициране, въплъщаване, устройване, регулиране, провеждане, упражняване и предаване на власт, както и на заявяване, отстояване, признаване, издигане, въвеждане, удържане, ограничаване, отлагане и отказ от власт в театралното поле.

В голяма степен изследването ми се концентрира върху дефинирането на епистемологичните условия, под които е възможно да бъдат мислени и осмисляни току-що изброените процеси днес, както и върху подводните камъни и капаните, на които дискурсът за тях може да стане жертва, ако не упражнява постоянна критическа рефлексия върху самия себе си.

2. Обхват на изследването

Логично е да се предполага, че особените форми на власт имат свои примери и проявления в множество и най-разнообразни сфери на живота във всички исторически епохи. Фокусът тук обаче остава строго върху взаимоотношенията в театралния контекст, и то след появата в него на обособена режисьорска

фигура. В съгласие с повечето театрални изследователи приемам, че това е втората половина на XIX век и по-точно периодът между 1866 и 1890 г. Екскурсите от театралното тематично поле към сфери, в които няма място за конституиране на фигури от режисьорски тип и съответни властови взаимоотношения, ползвам предимно за сравнения, аналогии или рефлексии върху познавателните похвати.

Тематичните полета на киното, телевизията, операта, пърформанса, както и на множеството други форми на комуникация, допускащи властово конституиране и присъствие на режисьорска фигура или на фигури, сходни с режисьорската, не са предмет на вниманието ми тук, доколкото предполагат значително видоизменена комуникационна среда и заслужават свои отделни изследвания. Независимо че в професионалния си живот от време на време обитавам и такива комуникационни полета и имам непосредствено натрупан личен опит в тях, на категориално и рефлексивно осмисляне тук подлагам единствено театъра, при това предимно в качеството му на арена на взаимоотношения от властов тип.

Доколкото и театърът, и тези допълнително изброени сфери, бидейки в периметъра на личната ми активност, са единствените, за които мога да си позволя да пиша от почти автоетнографска позиция, изследването ми, освен на теоретично любопитство, е базирано и на продължителен присъствен опит в процесите, протичали и протичащи в тях. Автоетнографският елемент обаче, се старая да ограничавам максимално с оглед на задържането на този труд изцяло в сферата на теорията. Дескриптивната теренна алтернатива оставям за друг случай. От това не следва, че си поставям за цел да градя само абстрактни конструкции, а по-скоро че вярвам във възможността за лична преоценка на важни категории и понятия, основана на личен опит в конкретни обстоятелства и в условия на присъствено взаимодействие с

определена среда. Също така съвсем съзнателно отдавам приоритет на личния опит за преценка на фундаментални категории в контекста на тази среда пред етнографското описание на самата среда.

Макар интердисциплинарният характер в случая с това изследване да се подразбира по неизбежност, с оглед на постигането на целите ми, изследването си все пак конституирам повече като философска рефлексия и опит за типология, отколкото като описателен текст от сферата на театрознанието или изобщо от сферата на изкуствознанието.

Независимо от това методологическите параметри, които постоянно разисквам успоредно с придвижването ми напред в материята, все пак попадат и под критерия на един етнографски по характера си изследователски призив, артикулиран от екзистенциалния антрополог Майкъл Джаксън¹ (Jackson, 1989, p. 4), който съветва да превърнем себе си в експериментални субекти и да третираме опита си като първични данни.

В този призив, в който се отразяват опитите на антропологията чрез автоетнографски похвати да преодолее разлома между два отделни и сериозно различаващи се изследователски пътя – този на улавянето на разнообразието на социалния живот, от една страна, и този на откриването на универсалните принципи, които структурират това разнообразие – от друга, виждам близко сходство със собствените си опити на терена на изследването на властовите взаимоотношения в театъра.

Посочената в методологическия призив на Джаксън отправна точка ми служи като трамплин за рефлексивно усилие, което се

¹ Всички цитирани текстове от чуждестранни източници са в мой превод.

опитва да изгради нещо като помпена инсталация за двупосочен обмен между абстрактния свят на категориите и осезаемия свят на непосредствения опит, като задвижи поток на преливане на жизнена енергия по посока към първия, откъдето пък в обратна посока да изпомпи идеи за презареждане, преоценка и актуализация на втория.

Тази умозрителна инсталация за преливане на идейна енергия и сила използвам не само за да успея да се задържа ефективно на терена на теорията, но също така и да избегна предварително демотивиращите ме възможности за отчуждение в процеса на писане.

3. Мерки против отчуждението

Първият тип отчуждение, от който имах за цел да се предпазя, е изначално присъщ на теоретичните занимания и настъпва при мисловното оттегляне от променливия и неподатлив на регистриране поток на случващото се в умозрителните, статични и констативни селения на „уловените“ положения. Този тип отчуждение, под една или друга форма, се тематизира често. Цитираният току-що методолог на автоетнографията например твърди, че опитите ни да подредим в системи нещата, които описваме, не постигат толкова отражения на социалната реалност, колкото защита, която изграждаме срещу несистематичния и неструктуриран характер на преживяванията ни в тази реалност. Според него теоретичните схеми и неутралните, безлични идиоми, които използваме в говоренето си за тези преживявания, ни позволяват да си починем от неуправляемия поток на живия опит, като ни помагат да създаваме илюзорни словесни светове, които можем по-лесно да управляваме, защото са откъснати от потока на живота. По този начин обаче, обективността се превръща в синоним на отчуждението, а неутралността – в евфемизъм на безразличието (Jackson, 1989,

pp. 3-4).

Втория тип отчуждение, който целях да избегна, афористично бих определил като отчуждение на „пролетаризиращия се“ пишещ изследовател от продукта на собствения му труд. Тази марксистка представа за отчуждението използвам, за да напомня, че към току-що описаната опасност от „умъртвяване“ на желанието за собствено присъствено „изпитване“ на света чрез тялото² за сметка на конструирането на безлична, логически завършена, създаваща илюзия за кохерентност, но отчуждена негова картина, хербаризирана като че извън потока на случващото се, може да се добави и допълнителната опасност от прекъсване на интерактивното творческо взаимодействие между „художника“ на тази картина и нея самата.

Третият тип отчуждение, от който се опасявах, се манифестираше в безпокойството, че каквото и да бъде написано, няма да бъде прочетено. Това предчувствие, напълно основателно в днешния академичен контекст, се потвърждава включително от най-престижни академични издания, включително от списанието „Nature“, според една редакционна статия на което (Editorial, 2016, p. 1) средният брой хора, които прочитат докрай една докторска дисертация днес, е общо 1.6 души, като това включва и автора.

Една от немногото възможности за превенция на така описаните ефекти на отчуждение откривах в мисленето за собственото изследване като за един вид перформативна утопия. Не утопия в обичайния смисъл на понятието, като идеализиран свят с фиксиран облик, колкото по-скоро по подобие на разбирането на Хосе Естебан Муньос, който предефинира утопията

² В основата на серия от аргументи против привилегироването на говорната реч, стои презумпцията на Дериде, че самото тяло пише, т.е. че то самото не е извън потока на производство на случващо се (Derrida, 2017). Вж. също и (Irwin, 2010).

в процесуална посока и я мисли като нещо нефиксирано (Miñoz, 1999, р. 9), като поток (*flux*). Така тя се превръща в нещо, което трябва да ни мобилизира и да ни тласка напред, доколкото утопията не е предписание, а постоянно чертае потенциални проекти за свят, който не е съвсем наличен – хоризонт от възможности, а не завършена схема.

4. Временно укрепени точки

Въпреки стесненото поле на обхват на изследването, с цел съпоставка или аналогия осъществявам набези и отвъд границите му, които третирам като условни. Комфортът на подобна подвижност ми е предварително обезпечен от обстоятелството, че текстът ми се появява доста след перформативния обрат³ в хуманитарните дисциплини, благодарение на който регламентиранияте граници на перформативното поле експоненциално се разшириха и методологичните бразди между множество дисциплини и жанрове осезаемо се заличиха или станаха по-лесно проходими.

Това обстоятелство ме окуражи да не се стремя към единна, методологически бетонирана твърда точка на наблюдение, а да изграждам временно укрепени точки на баланс, в които, за да се доближа до по-задълбочено разбиране за властта в театралната ситуация чрез най-адекватни подходи, ми се налага да събирам използваеми части от методологическия инструментариум на различни, взаимно допълващи се, взаимно коригиращи се, но и в

³ Под „перформативен обрат“ имам предвид фундаменталното преобръщане на обяснителната парадигма в хуманитарните науки и изкуствознанието от 90-те години насам под влиянието на мащабния дебат около теорията на речевите актове на Джон Лангшоу Остин. Терминът „перформативен обрат“ е широко възприет. Описван е от множество изследователи в редица хуманитарни и научни области. В това изследване няколко пъти се позовавам на един от типологическите трудове, които най-точно го разкриват като предтеча на серия други обрати – „Културните обрати“ на Дорис Бахман-Медик (Bachmann-Medick, 2016).

много аспекти взаимно отричащи се мисловни парадигми. Нещо повече, от вътрешните методологически конфликти в самите тези парадигми, както и от острите обрати в собствените им рамки, се опитвам да синтезирам приложим към темата обяснителен ресурс.

Инерционните сили, които се генерират при остри идеологически завои вътре в обяснителните модели, снабдяват самите тези модели с нов тип адекватност спрямо все по-усложняващите се и комплексни тематични полета. Тези полета пък, тъкмо поради своята постоянно задълбочаваща се сложност, на свой ред изискват постоянно ревизиране на епистемологичните подходи към себе си.

Постоянните преоценъчни ревизии на подходите неизбежно разклащат укрепените вече представи за познанието, за съществуващото (или дори за отказа да се мисли „съществуващо“), за света, за социалното устройство, както и за това, което е предмет на разсъжденията ми тук – властта, едно от най-комплексните тематични полета.

Давам си сметка, че винаги съществува възможността между тектоничните плочи, дори в рамките на една и съща епистема⁴, да зейнат пропасти. Обикновено отварящи се пробойни се наблюдават по-скоро около моментите на мащабни исторически смени на епистемите, но често подобни пробойни се случва да зейват и вътре в самите епистеми, от което ми се струва, че не прави изключение и нашето време.

Противно на разбирането за липса на логична последователност, унаследяване и приемственост между епистемите, изглежда, че рудиментарни части от отминали мисловни представи и настройки, особено за властта, ефективно

⁴ За категорията “епистема” виж Фуко (Foucault, 2007, p. xxiii).

прескачат от епистема в епистема и се унаследяват понякога даже без особено съществена преоценка и ревизия. Това ми се струва, че с особена сила се проявява около фигурата на режисьора и се опитвам да го покажа в труда си чрез аналогии с историческите концепции за суверена.

За да не загубя баланс при операцията по събирането на методологическите нишки, се опитвам постепенно да изплитам мрежа от тях, която точка по точка да обезпечава относително стабилен методологически път. Предназначението на тази мрежа е също и да улавя в себе си потвърждения за интуитивно усещаното от мен завръщане на суверена в най-новите исторически епохи, и особено в някои специфични социални микроконтексти като театралния. Суверенът, само че като въобразено лице (*persona ficta*), в което се локализира привидно отмрялата, но на практика реактуализирана, евфемистично замаскирана, дискурсивно ревизирана и нормативно видоизменена идея за абсолютната демиургическа мощ.

Давам си сметка за проблематичната кохерентност на интердисциплинарния синтез, идиосинкратичен като самата си тема. Все пак обаче, както заявих по-горе около въпроса за утопията, този труд няма амбиция да гради цялостна кохерентна теория, а по-скоро да засича, идентифицира и назовава взаимовръзки между репетативни феномени в поток.

Старая се перспективите към проблема да са разнообразни, но едновременно с това да не допускам обтекаемост на категориите. Понятийната дисциплина и постоянната епистемологична рефлексия присъстват като самоналожено условие. Това е от особена важност, когато става дума за тематични полета, постоянно обговаряни и така тривиализирани от самовъзпроизвеждащите се итеративни клишета на всекидневния и на медийния език.

Това самоналожено условие ми осигурява възможността да не се движа линейно по хронологически пътища в позоваването на феномените, а по-скоро по пътищата на ревизиране на понятията, чрез които феномените се осмислят. Според мен тези пътища са в по-голяма степен надеждни, когато става дума за трасиране на пътеки, връзки и мостове между умонастроения и предразположения от различни епистемологически настройки, исторически периоди и културни контексти.

Затова и подредбата в методологическа рефлексия е в някаква степен асиметрична и не я разполагам по хронологически ориентиран вектор. Така частта, свързана с опитите на юриспруденцията върху понятието „суверен“, макар и исторически да предхожда опитите на съвременната социология върху същото понятие, бива подложена на рефлексия едва след рефлексията върху основите и измеренията на властта в режисурата от съвременна социологическа перспектива. При хронологически подход би следвало да се очаква, че с втората ще се занимавам след първата, но предпочитам да приема историческата им последователност за очевидна и направо да стъпя на презумпцията за подразбиращото се нейно наличие. Така си обезпечавам по-голям шанс да удържа тематичната, макар и за сметка на историческата последователност. Въпреки хронологическата непоследователност обаче, неизменно удържам историческия вектор на хоризонта на вниманието си, просто без постоянно да го заявявам и без да го използвам като структуроопределящ за изследването фактор.

Подредбата на методологическите предусловия е конструирана също според обема на ефективно приложимия за целите ми инструментариум от привлечените и взаимодопълващи се изследователски методологии. Затова и тези методологии не са пропорционално представени като текстов обем и количество отделено рефлексивно внимание, а съразмерно на нуждите ми,

т.е. само ако проясняването на определени въпроси или на дадено тематично поле изисква сезирането им.

Затова там, където един хронологично организиран, дескриптивен театроведски подход би намерил отправна точка например у Шехнер и след това би се придвижвал напред във времето, да речем – към Леман, аз не въздържам импулса си да снова напред-назад в историята на идеите, прескачайки ту доста назад към Ницше, ту много по-напред към Алис Лагай, ту по средата помежду им – при Джон Лангшоу Остин.

Там където вероятно би се очаквало да търся корени на процеси в руслото на ритуали и архаични театрални практики, обикновено изследвани от етнографи и театрални изследователи, аз се съсредоточавам по-скоро в езикова проблематика около типовете изказвания, изследвана от философи, лингвисти и литературоведи. От това не следва, че пренебрегвам собствено театралния аспект и връзките му с ритуалността, нито пък че изобщо пренебрегвам някой аспект за сметка на друг, а че търся най-точния обяснителен механизъм за това как се конституира, актуализира и упражнява определен тип власт, какво означават и какво биха могли да означават понятията за нея, а в крайна сметка и какво е самата тя (доколкото изобщо в съответния контекст може да се допусне такъв субстанциалистки въпрос).

Този най-последен въпрос, освен че по универсална философска презумпция винаги се превръща в „първи“, в добавка автоматически въвежда и онтологическо полагане. Всъщност превръща се в първи тъкмо поради това полагане. Рефлексията върху този въпрос и неговите епистемологически основания е неизбежна в така зададеното тематично поле.

Онтологическата рефлексия, паралелна на епистемологическата, не само обезпечава перспектива за вникване във феномена на режисьорската власт, но и автоматично

води със себе си необходимостта от постоянен епистемологически коректив, от постоянна успоредна критика, която да трасира алтернативни инструментариуми и перспективи към проблема.

Изхождайки от тази необходимост и вземайки я за отправна точка, се опитвам да държа изследването критически балансирано между епистемоцентричност и онтоцентричност, а във всяка от частите, които са четири на брой, продължавам да провеждам методологическа рефлексия и критическа преоценка на категориите, понятията и термините, с които си служа, докато ги прилагам за разяснения в тематичните полета на властта в режисурата и около режисурата.

Чрез това се старая постепенно да изплитам мрежа от временно преоценени категории, типологизиращи властовите отношения около режисьора от позицията на настоящия исторически момент. За целта прибягвам до категории, оформяни и ревизирани от дълготрайни дебати в полетата на философията, антропологията, юриспруденцията, социологията, политологията и театрознанието, но с оглед на настоящото преходно и летливо положение на нещата.

Това върви паралелно и ръка за ръка с постоянното доочертване на тематичното поле, с постепенното коригиране, доизбистряне и прецизиране на становищата, както и в последна сметка – с опита за своеобразна процесуална (макар и волатилна) типология на властовите отношения в театралното поле при винаги отместващ се напред хоризонт.

Подобно позициониране обаче изисква и такова перформативно писане, което да преминава през филтъра на интензивното съучастие на един максимално субективизиран изследователски „перформатив-аз“ (Spry, 2006, p. 339), както го нарича Тами Спрай. Тук веднага държа да отворя вътрешни скоби, с които да

проясня понятието, за да предам едновременно няколкото възможности за четенето и интерперетирането му, които съдържа оригиналът „Performative-I“. Наистина понятието може да бъде преведено и като „перформативен-аз“, и като „перформативният-аз“, и като „аз-перформатив“, но също така и субстантивизирано като „перформатив-аз“, а дори и с още по-висока степен на субстантивизиране (а с това и на субективизиране), т.е. направо като „перформативът-аз“. Изострянето на усещането за изследователска субект(ив)ност чрез това препозициониране на Аза всъщност довежда и до появата на радикализиран автоетнографски подход.

Аналогична на така описания стремеж за съ-присъствие на перформацията и етнографията е и собствената ми регулативна цел за постигане на подобно съ-присъствие на перформацията и теорията на властовите отношения.

Целта на интердисциплинарното ми изследване обаче, е не само да опиша от различни перспективи, с подходите на различни дисциплини и по взаимно допълващ се начин властовите отношения, актуализиращи се в професионалното взаимодействие между режисьора и актьора в театъра, но и да се опитам да обоснова и защита подход към разглеждането на тези отношения, в който максимално да бъде снето напрежението между онтология и аналитика и да възникне епистемологичен контекст, в който присъствието и действието, интенционалният субект и безсубектното събитие, да могат да съжителстват. Само в такъв контекст погледът към модерния/съвременния⁵ режисьор като към субект, чието силово поле надхвърля границите на физическото му присъствие и се предава и отразява в силовото поле, автономно завихрящо се около безсубектното събитие на представлението, би бил възможен.

⁵ Доколкото двата исторически типа преливат един в друг без отчетлива граница, ако не са изрично оразличени, изводите се отнасят и към двата.

И доколкото от професионалния си опит зная, че такъв тип пренос на сила, т.е. на власт, не само е възможен, но и лично имам привилегията да го практикувам и да наблюдавам въздействията от него, се опитам да дефинирам при какви епистемични условия и след какви категориални и понятийни ревизии и преоценки този опит би могъл да бъде описан с философски и социологически инструментариум, встрани от обичайно ангажираните за тази цел жанрови зони на автоетнографията и театралната мемоаристика.

5. Приноси

В зоната на приносите на категориално ниво, освен критиката и ревизията на няколко широко възприети базови театроведски понятия от перформативна позиция, искам да отбележа предложението за оразличаване на четири специфични подвида легитимност (непосредствена, медиална, публична и публицистична) на режисьорския авторитет, които биха могли да бъдат непротиворечиво подведени под основополагащите чисти видове легитимен авторитет на Макс Вебер, както последните са интерпретирани в дистинктивния анализ на Норман Ъпхоф (Uphoff, 1989, pp.295-322), а също така и под предложението от Себастиан Гузман (Guzmán, 2015, pp. 73-95) четвърти чист вид легитимен авторитет.

Също така бих споменал анализа на принципите на самопривилегироването и привилегироването на режисьорската фигура, на ролята на индивидуалната суверенност в режисурата, както и предложението за изменчив режисьорски суверенитет (куиър-суверенитет), което в настоящия случай е базирано на идея за флуидност, която не е задължително или единствено от полово-идентификационно естество.

Тук най-вече искам да отбележа предложението си за оразличаване на три типа отложена режисьорска власт, за характеризацията на които използвам семантичната изменчивост на понятието „отлагане“. Тези три типа са: темпорално отлагане, седиментно отлагане (напластяване) и привидно отлагане (протакане на вземането на творческо и/или интерпретативно решение).

Не по-малко важно за мен е предложението ми във властовите аспекти на своето присъствие модерният режисьор да се мисли по начина, по който се актуализира и в съзнанието на играещите актьори, когато сам физически отсъства, а именно – като въобразено лице (*persona ficta*). Такъв тип властово регулативно присъствие се актуализира в актьорското въображение, което буквално „въплъщава“ образа на регулативната властова инстанция като да е той актуално присъстващ.

Макар интердисциплинарността да е основополагаща за дисертационния ми труд, все пак го конструирах основно като философска рефлексия, а не като текст от сферата на дескриптивното или приложното театрознание, за да запазя чисто теоретичния му характер и балансираността, за която споменах по-горе – между епистемоцентричност и онтоцентричност.

6. Структура

Съответно на интердисциплинарния характер, дисертационния си труд се старая да удържам в постоянна многостранна полемика между полетата на философията (в частност философията на езика), социологията, социалната психология, политологията, юриспруденцията, теоретическото и историческото театрознание.

Независимо от това отделните части имат свои акцентирани подходи. Постарах да изследвам еволюцията на ключови категории и понятия, условията за употребата им и границите на валидността им в отделните тематични зони, в които идеите за властта и суверенитета да могат да се пресичат с театралното поле и да придобиват адекватно приложение в него.

В първата част правя това от перспективите и с подходите на социологията, политологията и социалната психология.

Във втората – с подробни херменевтически и семантични анализи на напластяванията върху понятийния апарат около властта.

В третата част – с екскурс към политическата история и юриспруденцията (схваната в общия смисъл, т.е. като теория и философия на правото и рефлексия върху основните понятия в правото) с цел археологическо проникване в смисловите нива и времевите напластявания върху идеята за суверенитет и върху идеологическия облик на „суверена“ като предтеча на модерния режисьор във властовите аспекти на неговата битност.

В четвъртата част набелязвам условията, под които би било възможно да се търси път за изследване на властовите отношения в театъра едновременно чрез методите на философията на езика (в частност – теорията на речевите актове) и чрез инструментариума на т.нар. „метафизики на присъствието“, като се опитвам да трасирам пътища към възможен техен синтез, който да преодолее съществуващите резки граници между тях и да доведе до взаимопроникването им.

Освен тези четири части дисертационният труд има увод, заключение и библиографска справка. В него са цитирани пет таблици и една графика. Обемът му възлиза на 295 страници.

Позовавания в текста на автореферата:

Bachmann-Medick, D. (2016) *Cultural Turns: New Orientations in the Study of Culture*.

Derrida, J. (2017) *Writing and Difference*. Translated by A. Bass. Chicago, IL: University of Chicago Press. Available at: <https://press.uchicago.edu/ucp/books/book/chicago/W/bo27619783.html> (Accessed: 28 May 2023).

Editorial, N. (2016) 'The past, present and future of the PhD thesis', *Nature*, 535(7610), pp. 7-7. Available at: <https://doi.org/10.1038/535007a> (Accessed: 24 March 2024).

Irwin, J. (2010) *Derrida and the writing of the body*. Fanham: Ashgate.

Jackson, M. (1989) *Paths toward a clearing: radical empiricism and ethnographic inquiry*. Bloomington: Indiana University Press (African systems of thought).

Muñoz, J.E. (1999) *Disidentifications: queers of color and the performance of politics*. Minneapolis: University of Minnesota Press (Cultural studies of the Americas; v. 2).

Spry, T. (2006) 'A "Performative-I" Copresence: Embodying the Ethnographic Turn in Performance and the Performative Turn in Ethnography', *Text and Performance Quarterly*, 26(4), pp. 339-346. Available at: <https://doi.org/10.1080/10462930600828790> (Accessed: 3 March 2024).

Foucault, M. (2007) *The order of things: an archaeology of the human sciences*. Repr. London: Routledge (Routledge classics).

Uphoff, N. (1989) 'Distinguishing Power, Authority & Legitimacy: Taking Max Weber at His Word by Using Resources-Exchange Analysis', *Polity*, 22(2), pp. 295-322. Available at: <https://doi.org/10.2307/3234836> (Accessed: 14 March 2024).

Guzmán, S.G. (2015) 'Substantive-rational authority: The missing fourth pure type in Weber's typology of legitimate domination', *Journal of Classical Sociology*, 15(1), pp. 73-95. Available at: <https://doi.org/10.1177/1468795X14531695> (Accessed: 14 March 2024).

СЪДЪРЖАНИЕ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

ВЛАСТ, СУВЕРЕНИТЕТ И РЕЖИСУРА

**опити върху перформативната сила,
интерпретативната свобода
и творческата автономия**

УВОД

1. Предмет на изследването
2. Обхват на изследването
3. Мерки против отчуждението
4. Временно укрепени точки

ЧАСТ I

**Реконфигурации на категориалното поле около властта и
отражението на тези реконфигурации върху изследването на
връзката между власт и режисура**

1. Ревизия на няколко основополагащи за изследването категории от перформативна перспектива
 - 1.1. „Перформация“ и нейните деривати
 - 1.2. Ревизия на категорията „изпълнителски изкуства“
 - 1.3. Ревизия на категорията „сценични изкуства“
2. Конфигуриране на понятийния апарат около категорията „власт“ и приложенията на този апарат по отношение на режисурата
 - 2.1. Заскобяване на метафизическата предпоставка

- 2.2. Веберови категории, дистинкции на Ъпхоф и приложението им в театралната сфера
- 2.3. Деривати на властовата подкатегория „легитимност“ в театралното поле
- 2.4. Ресурсният характер на легитимността в театъра
- 2.5. Вебер – властта като вероятност и трите чисти вида легитимен авторитет в театъра

3. Реконфигуриране на визиите за властта в полето на обществените науки и отношението на новите конфигурации към проблема за режисьорската власт

- 3.1. Предложението на Гузман за четвърти чист вид легитимен авторитет и приложимостта му към режисьорския случай
- 3.2. Френч, Дал, Рейвън – първото измерение на властта и приложимостта му в анализа на властовото отношение между режисьора и актьора
- 3.3. Френч, Рейвън и приложимостта на типологията им на основите на властта към анализа на режисурата от перспективата на социалната психология
- 3.4. Властови тактики и употребата им във взаимоотношението „режисьор – актьор“
- 3.5. Бахрах, Барац – второто измерение на властта и отрицателната власт в ареала на режисурата
- 3.6. Лукс – третото измерение на властта и възможността за консенсусна власт в полето на режисурата
- 3.7. Фуко и микрофизиката на властта в анализа на режисурата
- 3.8. Властта на режисьора във и извън обсега на социологическия анализ
- 3.9. Четвъртото измерение на властта, пътят към свободата, неолибералният субект, организационният субект и културната промяна

ЧАСТ II

Исторически напластявания върху понятийния апарат около властта и отражения от тези напластявания върху властта в театралното поле

1. Преиндексикализация и трансдисциплинарен понятиен апарат
2. Тенденцията към десубстанциализиране на категориите и въвеждане на понятието „управление“
3. Козелек – метаисторичните предзададености и хиатусът между събитието и историческия наратив за събитието
4. Пространствено-времевият капан за събитието и самото събитие
5. Семантично гнездо и смислови нюанси в категориите около властта
6. Кратка номенклатура на силите, волите, импулсите и стремежите, относими към властовия елемент в режисурата

ЧАСТ III

Реконфигурации на категориалното поле около суверенитета и отгласи от тези реконфигурации върху властовата идентичност на режисьорската фигура

1. Промени в разбирането за суверенитет, обезпечавачи предпоставки за изследване на режисьорската власт по аналогия с политическата
2. Двойственост на суверенитета
3. Консолидиране и разпределяне на суверенитета
4. Индивидуалният суверенитет
5. Самопривилегироване и легитимно привилегироване на режисьорската фигура
6. Локализация на суверенитета

7. Положителен и отрицателен суверенитет
8. Активен, реактивен и афективен суверенитет
9. Възникването на режисурата от загубата на политически суверенитет

ЧАСТ IV

Реконфигурации на категориалното поле около властта в дебата между метафизиката и прагматиката и отражения на тези реконфигурации върху разбирането за властта на режисьора чрез езика и речта

1. Дисперсия на самия суверенитет или десемантизация на понятието „суверенитет“
2. От метафизики на присъствието през лингвистична прагматика към метафизика на перформацията
3. Режисьорската власт като отложено присъствие чрез темпорално и седиментно отлагане в представлението
4. Лингвистичната аналитика като основа и коректив
5. Проверяващи методологически подходи
6. Реабилитацията на „паразитните“ употреби на речта като предпоставка за мислене на режисьорската власт чрез езика
7. Недостатъци на перформативната теория като обяснително средство за режисьорската власт
 - 7.1. Първи недостатък на перформативната теория като обяснително средство за рефлексия върху режисьорската власт и кратки екскурси към херменевтиката, феноменологията и деконструкцията
 - 7.2. Втори недостатък на перформативната теория като обяснително средство за рефлексия върху режисьорската власт
 - 7.3. Трети недостатък на перформативната теория като обяснително средство за рефлексия върху режисьорската власт
8. Силата като възможно свързващо звено между метафизиката и

прагматичната аналитика

9. Хистрионична изменчивост, куйър-сувернитет, игрово непостоянство и флуидност на режисьорската власт в контекста на идеите за „щастливи“ и „нешастни“ перформативи

10. Предварителният властов атрибут като критерий за валиден перформатив

11. Перформативно самозаявяване на режисьорската власт, ограничаване на употребата на перформативната теория, микросуверенитет и паресия

12. Режисьорска власт и производство на зони на условна вяръност към фактите

13. Тялото, гласът и речта на режисьора

14. Воля за власт и режисьорски суверенитет

15. Властта на режисьора като отложено субектно центриране

16. Третият вид отложена режисьорска власт

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

БИБЛИОГРАФИЯ

БЛАГОДАРНОСТ

ДЕКЛАРАЦИЯ ЗА ОРИГИНАЛНОСТ

ЛИТЕРАТУРА

Издания на кирилица

- Васева, А. (2020) *Истина и театър*. София: Metheor.
- Вацов.Д. (2021) *Силите на речта. Радикална прагматика*. София: Изток-Запад.
- Вацов.Д., Манчев.Б. (2012) „Сили на политическото“, в Манчев.Б., *Логика на политическото*. София: Изток-Запад.
- Вацов.Д., Манчев.Б. (2023) *Що е онтология? Насрещни определения*. София: Metheor.
- Грейвз, Р. (2019) *Аз, Клавдий*. София: Сиела.
- Гърдев, Я. (1998) „Екстатичният театър“, *Демократически преглед*, 34 (Зима 97/98), pp. 664–686.
- Даскалов.Р. (1992) *Социология на господството. Социология на религията*. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“.
- Добс, М. (2014) *Къща от карти*. София: Сиела.
- Макиавели, Н. (2014) *Владетелят*. София: Изток-Запад.
- Манчев, Б. (2012) *Логика на политическото*. София: Изток-Запад.
- Хайдегер, М. (2020) *Битие и време*. София: Изток-Запад.
- Шаров, В. (2018) *Репетиции*. София: Факел Експрес.

Публикации в интернет на кирилица

- Вацов.Д. (2010) „Перформативът: суверенна власт вместо съпротива“, *Критика и хуманизъм*, 2(32), pp. 159–178. Available at: <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=64124> (Accessed: 6 January 2022).
- Вацов.Д. (2008) „Ницше и политическото днес. Кратък манифест за една афирмативна демокрация“, *Критика и хуманизъм*, (25), pp. 319–335. Available at: https://www.academia.edu/35300224/BG_Nietzsche_and_the_political_today_a_brief_manifesto_for_an_affirmative_democracy_Content_File_PDF_pdf (Accessed: 7 January 2022).
- Гиззатуллин.В. (2013) *Юрий Любимов и Театр на Таганке*: 5

БОЛЬШИХ СКАНДАЛОВ, АРГУМЕНТЫ И ФАКТЫ. Available at:
[https://aif.by/timefree/culture-
news/yuriy_lyubimov_i_teatr_na_taganke_5_bolshih_skandalov](https://aif.by/timefree/culture-news/yuriy_lyubimov_i_teatr_na_taganke_5_bolshih_skandalov)
(Accessed: 2 August 2023).

Иванов.В. (1989) 'Эллинская религия страдающего бога', in
Эсхил. Трагедии. Наука. Available at:
https://rvb.ru/ivanov/1_critical/2_eshill/01text/02add/08.htm
(Accessed: 28 November 2023).

Тенев.Д. (2019) „Уводни думи“, *Критика и Хуманизъм*, 51(2), p.
210. Available at: [https://hssfoundation.org/критика-и-
хуманизъм-51-и-2-2019-модалност-и-ин/](https://hssfoundation.org/критика-и-хуманизъм-51-и-2-2019-модалност-и-ин/) (Accessed: 29 October
2023).

Издания на латиница

Adorno, T.W. (2005) *In search of Wagner*. New ed. London; New
York: Verso (Verso modern classics series).

Agamben, G. and Heller-Roazen, D. (1998) *Homo sacer: sovereign
power and bare life*. Stanford, Calif: Stanford University
Press (Meridian).

Allen, A. (1999) *The Power of Feminist Theory: Domination,
Resistance, Solidarity*. Boulder, Colo.: Westview Press.

Aristotle (2013) *Poetics*. Oxford: University Press (Oxford
world's classics).

Austin, J.L. (1975) *How to do things with words*. 2d ed.
Cambridge, Mass: Harvard University Press (The William James
lectures, 1955).

Bachmann-Medick, D. (2016) *Cultural Turns: New Orientations in
the Study of Culture*.

Bachrach, P. and Baratz, M.S. (1979) 'Power and Politics: An
Overview', *Power, its nature, its use, and its limits*. Edited
by D.W. Harward, p. 60.

Barish, J.A. (1985) *The antitheatrical prejudice*. 1. paperback
print. Berkeley: Univ. of California Press (CAL, 691).

Ben-Dor Benite, Z., Geroulanos, S. and Jerr, N. (eds) (2017)
*The scaffolding of sovereignty: global and aesthetic
perspectives on the history of a concept*. New York: Columbia
University Press (Columbia studies in political
thought/political history).

Benjamin, W. (2021) *Toward the critique of violence: a
critical edition*. Stanford, California: Stanford University

Press.

Benveniste, É. (1971) *Problems in general linguistics*. Coral Gables, Fla: University of Miami Press (Miami linguistics series, no. 8).

Bourdieu, P. and Wacquant, L. (eds) (1992) *An invitation to reflexive sociology*. Chicago: The University of Chicago.

Brook, P. (1996) *The empty space*. 1st Touchstone ed. New York, NY: Simon & Schuster.

Butler, J. (1993) *Bodies that matter: on the discursive limits of 'sex'*. New York: Routledge.

Butler, J. (1997a) *Excitable speech: a politics of the performative*. New York: Routledge.

Butler, J. (1997c) *The psychic life of power: theories in subjection*. Stanford, Calif: Stanford University Press.

Butler, J. (2003) 'Afterword to The Scandal of the Speaking Body', in Felman, S., *The scandal of the speaking body: Don Juan with J.L. Austin, or seduction in two languages*. Stanford, Calif.: Stanford University Press.

Butler, J. (2020) *The force of nonviolence: an ethico-political bind*. London; Verso.

Calarco, M. and DeCaroli, S. (eds) (2007) *Giorgio Agamben: sovereignty and life*. Stanford, Calif: Stanford University Press.

Carlson, M. (2004) *Performance: a critical introduction*. 2nd ed. New York: Routledge.

Cavell, S. (2003) 'Foreword to The Scandal of the Speaking Body', in Felman, S., *The scandal of the speaking body: Don Juan with J.L. Austin, or seduction in two languages*. Stanford, Calif.: Stanford University Press.

Chandler, D. and Reid, J. (2016) *The Neoliberal Subject: Resilience, Adaptation and Vulnerability*. Rowman & Littlefield.

Chomsky, N. (1965) *Aspects of the theory of syntax*. Cambridge: MIT Press (Massachusetts Institute of Technology. Research Laboratory of Electronics. Special technical report no. 11).

Clegg, S.; Courpasson D. and Phillips, N. (2006) *Power and organizations*, London, Sage

- Crozier, M. and Friedberg, E. (1980) *Actors and Systems: The Politics of Collective Action*. University of Chicago Press.
- Deleuze, G. (1994) *Difference and repetition*. New York: Columbia University Press.
- Derrida, J. (1978) 'Restitutions Of Truth to Size', *Research in phenomenology*, 8, pp. 1-.
- Derrida, J. (1981) *Dissemination*. Chicago: University of Chicago Press.
- Derrida, J. (1982) *Margins of Philosophy*. University of Chicago Press.
- Derrida, J. (1988a) *Limited Inc*. Evanston, IL: Northwestern University Press.
- Derrida, J. (1988b) 'Signature Event Context.' 1972. Glyph 1 (1988): 142-97', in *Limited Inc*. Evanston, IL: Northwestern University Press.
- Derrida, J. (1990) 'Force of law: the "mystical foundation of authority." (Deconstruction and the Possibility of Justice)', *Cardozo law review*, 11(5-6), pp. 920-.
- Derrida, J. (1998) *Of grammatology*. Corrected ed. Baltimore: Johns Hopkins University Press.
- Derrida, J., Bennington, G. and Derrida, J. (2009) *The beast and the sovereign*. Chicago: The University of Chicago Press (Seminars of Jacques Derrida, v. 1).
- Derrida, J. and Lawlor, L. (2011) *Voice and phenomenon: introduction to the problem of the sign in Husserl's phenomenology*. Evanston, Ill: Northwestern University Press (Northwestern University studies in phenomenology and existential philosophy).
- Dicey, A.V. (1915/1982) *Introduction to the study of the law of the constitution*. London: Macmilan.
- Diethel, C. (2003) *Nietzsche's sister and The will to power: a biography of Elisabeth Förster-Nietzsche*. Urbana: University of Illinois Press (International Nietzsche studies).
- Eastwood, R.A. and Keeton, G.W. (1929) *The Austinian Theories of Law and Sovereignty*. London: Methuen & Co. Ltd.
- Elshtain, J.B. (2008) *Sovereignty: God, state, and self*. New York: Basic Books (The Gifford lectures).

Felman, S. (1983)&(2003) *The scandal of the speaking body: Don Juan with J.L. Austin, or seduction in two languages*. Stanford, Calif.: Stanford University Press.

Fish, S.E. (1980) *Is there a text in this class?: the authority of interpretive communities*. Cambridge, Mass: Harvard University Press.

Forsyth, D. R. *Group Dynamics*. Belmont, CA: Wadsworth Cengage Learning.

Foucault, M. (1995) *Discipline and punish: the birth of the prison*. 2nd Vintage Books ed. New York: Vintage Books.

Foucault, M. (2000) *Power*. Edited by J.D. Faubion. New York: New Press (Essential works of Foucault 1954-1984 / Michel Foucault, Vol. 3).

Foucault, M. (2001) *Fearless Speech*. Los Angeles: Semiotext(e).

Foucault, M. (2007) *The order of things: an archaeology of the human sciences*. Repr. London: Routledge (Routledge classics).

Frankl, V.E. (1969) *Man's search for meaning; an introduction to logotherapy*. A newly rev. and enl. ed. of From death-camp to existentialism; translated by Ilse Lasch; preface by Gordon W. Allport. Boston: Beacon Press.

French, J.R.P. and Raven, B. (1959) 'The Bases of Social Power', *Studies in social power*. Edited by D. Cartwright, pp. 150-167.

Golomb, J. and Wistrich, R.S. (2002) *Nietzsche, godfather of fascism?: on the uses and abuses of a philosophy*. Princeton, N.J: Princeton University Press.

Greene, R. (1998) *The 48 laws of power*. London: Profile.

Gumbrecht, H.U. (2004) *Production of presence: what meaning cannot convey*. Stanford, Calif: Stanford University Press.

Hall, A. and Barrett, L. (2006) 'Influence: The Essence of Leadership'.

Han, B.-C. (2017) *Psychopolitics: Neoliberalism and New Technologies of Power*. Translated by E. Butler. London; New York.

Harrison, F. (1919) *On Jurisprudence and the Conflict of Laws*.

Irwin, J. (2010) *Derrida and the writing of the body*. Fanham: Ashgate.

Jackson, M. (1989) *Paths toward a clearing: radical empiricism and ethnographic inquiry*. Bloomington: Indiana University Press (African systems of thought).

Katz, J.J. (1977) *Propositional structure and illocutionary force: a study of the contribution of sentence meaning to speech acts*. New York: Crowell (The Language and thought series).

Kierkegaard, S. (2007) *Kierkegaard's journals and notebooks*. Princeton: University Press.

Koller, A.M. (1984) *The theater duke: Georg II of Saxe-Meiningen and the German stage*. Stanford, Calif: Stanford University Press.

Koselleck, R., Hoffmann, S.-L. and Franzel, S. (2018) *Sediments of time: on possible histories*. Stanford, California: Stanford University Press (Cultural memory in the present).

Lagaay, A. (2001) *Metaphysics of performance: performance, performativity and the relation between theatre and philosophy*. Logos.

Lukes, S. (2004) *Power: a radical view*. 2nd ed. Houndmills, Basingstoke, Hampshire: New York: Palgrave Macmillan.

Lukes, S. (2005) *Power: a radical view*. 2nd ed. London: Palgrave Macmillan.

Madison, D.S. (2012) *Critical ethnography: method, ethics, and performance*. 2nd ed. Thousand Oaks, Calif: SAGE.

Montesquieu, C. de (1989) *Montesquieu: The Spirit of the Laws*. Cambridge University Press.

Muñoz, J.E. (1999) *Disidentifications: queers of color and the performance of politics*. Minneapolis: University of Minnesota Press (Cultural studies of the Americas; v. 2).

Müller, H. (1995) *Theatremachine*. London; Boston: Faber and Faber.

Nietzsche, F.W. (1967) *The will to power*. New York: Random House.

Nietzsche, F.W. (2000) *The birth of tragedy*. Oxford; Oxford University Press (Oxford world's classics).

Nietzsche, F.W. and Hollingdale, R.J. (1996) *Human, all too human*. Cambridge; New York: Cambridge University Press

(Cambridge texts in the history of philosophy).

Osborne, J. (1974) 'From Political to Cultural Despotism: The Nature of the Saxe-Meiningen Aesthetic', *Theatre Quarterly*, 5(17), pp. 40-54.

Osborne, J. (1988) *The Meiningen Court Theatre, 1866-1890*. Cambridge; Cambridge University Press.

Pansardi, P. (2012) 'Power to and Power Over: Two Distinct Concepts of Power?', *Journal of Political Power*, 5(1), pp. 73-89.

Parsons, T. (1947) 'Introduction', in Weber, M., *The Theory of Social and Economic Organization*. Edited by A. M. Henderson. New York: Oxford University Press.

Raven, B. (1965) 'Social influence and power', in I.D. Steiner and M. Fishbein (eds), pp. 371-382.

Raven, B.H. (1992) 'A power/interaction model of interpersonal influence: French and Raven thirty years later', *Journal of Social Behavior & Personality*, 7(2), pp. 217-244.

Rigby, T.H. and Feher, F. (1982) *Political Legitimation in Communist States*. Springer.

Rorty, R. (1967) *The linguistic turn; recent essays in philosophical method*. Chicago: University of Chicago Press.

Saussure, F. de (2011) *Course in general linguistics*. New York: Columbia University Press.

Schmitt, C. (1985) *Political theology: four chapters on the concept of sovereignty*. Cambridge, Mass: MIT Press (Studies in contemporary German social thought).

Searle, J.R. (1969) *Speech acts: an essay in the philosophy of language*. Cambridge: Cambridge University Press.

Searle, J.R. (2010) *Making the social world: the structure of human civilization*. Oxford; Oxford University Press.

Shakespeare, W. (2006) *The complete works*. 2. ed., paperback reprint. Edited by S. Wells. Oxford: Clarendon Press.

Shapiro, K. (2003) *Sovereign nations, carnal states*. Ithaca: Cornell University Press.

Spencer, M.E. (1970) 'Weber on legitimate norms and authority', *The British Journal of Sociology*, 21(2), pp. 123-134.

- Vendler, Z. (1972) *Res cogitans: an essay in rational psychology*. Ithaca [N.Y.]: Cornell University Press (Contemporary philosophy).
- Ward, P.W. (1928) *Sovereignty; a study of a contemporary political notion*. London; Syracuse, N.Y.: George Routledge and Sons, Ltd.
- Weber, M. (1947) *The Theory of Social and Economic Organization*. Edited by T. Parsons and A.M. Henderson. New York: Oxford University Press.
- Weber, M. (1956) *Wirtschaft und Gesellschaft*. Kniepenheuer and Witsch.
- Weber, M. (1958) *From Max Weber: essays in sociology*. New York: Oxford University Press (A galaxy book).
- Weber, M. (1978) *Economy and society: an outline of interpretive sociology*. Berkeley: University of California Press.
- Willer, D.E. (1967) 'Max Weber's Missing Authority Type.', *Sociological Inquiry*, 37(2).
- Wrong, D.H. (1988) *Power: Its Forms, Bases, and Uses*. Transaction Publishers.
- Yukl, G. and Falbe, C. (1991) 'Importance of Different Power Sources in Downward and Lateral Relations', *Journal of Applied Psychology*, (76), pp. 416-423.
- Yukl, G. and Tracey, J. (1992) 'Consequences of Influence Tactics Used With Subordinates, Peers, and the Boss.', 77(*Journal of Applied Psychology*), pp. 525-535.

Публикации в интернет на латиница

- Andersen, T. (2017) "Any Search for an Origin is Hysterical": Summoning the Ghost of J.L. Austin', *Performance Philosophy*, 2(2), p. 189. Available at: <https://doi.org/10.21476/PP.2017.22102> (Accessed: 14 March 2024).
- Bodin, J. (1576) *Les Six Livres de la R epublique*. Paris: Jacques du Puis. Available at: <https://ia601908.us.archive.org/1/items/lessixliuresdela00bodi/lessixliuresdela00bodi.pdf> (Accessed: 19 March 2022).
- Bachrach, P. and Baratz, M.S. (1962) 'Two Faces of Power', *American Political Science Review*, 56(4), pp. 947-952.

Available at: <https://doi.org/10.2307/1952796> (Accessed: 14 March 2024).

Beckett, S. (1989) 'Worstward Ho', in *Nohow On*. Available at: <https://genius.com/Samuel-beckett-worstward-ho-annotated> (Accessed: 9 August 2022).

Bourdieu, P. (1993) *Sociology in Question*. London: SAGE. Available at: <https://pdfcoffee.com/sociology-in-question-by-pierre-bourdieu-pdf-free.html> (Accessed: 14 March 2024).

Breuer, S. (1996) *Burocracia Y Carisma La Sociología Política De Max Weber [1996]*. Available at: http://archive.org/details/breuer-stefan.-burocracia-y-carisma-la-sociologia-politica-de-max-weber-1996_202206 (Accessed: 4 August 2023).

Bruce (2023) *Further details of the international scandal with Krystian Lupa. 'Still do not understand' - 247 News Agency*, <https://247newsagency.com>. Available at: <https://247newsagency.com/entertainment/205700.html> (Accessed: 16 November 2023).

Butler, J. (1997b) 'Sovereign Performatives in the Contemporary Scene of Utterance', *Critical inquiry*, 23(2), pp. 350-377. Available at: <https://doi.org/10.1086/448832> (Accessed: 20 December 2021).

Chen, L. (2017) 'Affective Sovereignty, International Law, and China's Legal Status in the Nineteenth Century', in *The Scaffolding of Sovereignty*. New York: Columbia University Press, pp. 421-439. Available at: https://www.academia.edu/9660604/Book_chapter_Affective_Sovereignty_International_Law_and_China_s_Legal_Status_in_the_Nineteenth_Century_in_The_Scaffolding_of_Sovereignty_Global_and_Aesthetic_Perspectives_on_the_History_of_a_Concept_edited_Ben_Dor_Benite_Geroulanos_and_Jerr_Columbia_UP_May_2017_421_39 (Accessed: 26 November 2023).

Clegg, S. and Hardy, C. (1996) 'Some Dare Call It Power', *Handbook of Organizational studies* [Preprint]. Available at: https://www.academia.edu/311253/Some_Dare_Call_It_Power (Accessed: 26 October 2023).

Colli, G. and Montinari, M. (eds) (1988) 'Jenseits von Gut und Böse. Vorspiel einer Philosophie der Zukunft', in Nietzsche, F., *Jenseits von Gut und Böse. Zur Genealogie der Moral*. De Gruyter, pp. 9-244. Available at: <https://doi.org/10.1515/9783112418826-003> (Accessed: 14 March 2024).

Cruz, E.G.G. (2020) 'Rethinking the Fourth Power Dimension:

- Organisational Subject and Culture Change', *Ciencias Administrativas*, (18), p. 086. Available at: <https://doi.org/10.24215/23143738e086> (Accessed: 14 March 2024).
- Dahl, R.A. (2007) 'The concept of power', *Behavioral Science*, 2(3), pp. 201-215. Available at: <https://doi.org/10.1002/bs.3830020303> (Accessed: 14 March 2024).
- Derrida, J. (2017) *Writing and Difference*. Translated by A. Bass. Chicago, IL: University of Chicago Press. Available at: <https://press.uchicago.edu/ucp/books/book/chicago/W/bo27619783.html> (Accessed: 28 May 2023).
- Dewey, J. (1915) *German Philosophy and Politics*. New York: Henry Holt and Company. Available at: <https://www.gutenberg.org/cache/epub/42208/pg42208-images.html> (Accessed: 14 March 2024).
- Digeser, P. (1992) 'The Fourth Face of Power', *The Journal of Politics*, 54(4), pp. 977-1007. Available at: <https://doi.org/10.2307/2132105> (Accessed: 14 March 2024).
- Dolar, M. (2017) 'The Comic Mimesis', *Critical Inquiry*, 43(2), pp. 570-589. Available at: <https://doi.org/10.1086/689659> (Accessed: 14 March 2024).
- Editorial, N. (2016) 'The past, present and future of the PhD thesis', *Nature*, 535(7610), pp. 7-7. Available at: <https://doi.org/10.1038/535007a> (Accessed: 14 March 2024).
- Egginton, W. (2007) 'Performance and Presence, Analysis of a Modern Aporia', 1(1), pp. 3-18. Available at: <https://doi.org/10.1515/JLT.2007.002> (Accessed: 14 March 2024).
- Evink, E. (2014) 'Polysemy and Dissemination', *Journal of the British Society for Phenomenology* [Preprint]. Available at: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/00071773.2012.11006776> (Accessed: 7 February 2022).
- Freedman, J. (2011) *Lyubimov and Taganka - Is It Final This Time?*, *The Moscow Times*. Available at: <https://www.themoscowtimes.com/2011/07/04/lyubimov-and-taganka-is-it-final-this-time-a8053> (Accessed: 2 August 2023).
- French Jr., J.R.P. (1956) 'A formal theory of social power', *Psychological Review*, 63(3), pp. 181-194. Available at: <https://doi.org/10.1037/h0046123> (Accessed: 14 March 2024).
- Fulop, L., Linstead, S. and Frith, F. (1999) 'Power and

politics in organizations', in, pp. 122-158. Available at: https://doi.org/10.1007/978-1-349-15064-9_5 (Accessed: 14 March 2024).

Gardev, J. (2000a) 'For a New Ecstatic Theater', *ArtMargins Online* [Preprint]. Available at: <https://artmargins.com/for-a-new-ecstatic-theater/> (Accessed: 12 May 2023).

Gardev, J. (2000b) 'The Unbearable Lightness of Being Barbarian', *Subsol* [Preprint], (Online). Available at: http://subsol.c3.hu/subsol_2/contributors/gardevtext.html (Accessed: 12 May 2023).

Gessen, M. (2020) 'Judith Butler Wants Us to Reshape Our Rage', *The New Yorker*, 9 February. Available at: <https://www.newyorker.com/culture/the-new-yorker-interview/judith-butler-wants-us-to-reshape-our-rage> (Accessed: 1 December 2023).

Guzmán, S.G. (2015) 'Substantive-rational authority: The missing fourth pure type in Weber's typology of legitimate domination', *Journal of Classical Sociology*, 15(1), pp. 73-95. Available at: <https://doi.org/10.1177/1468795X14531695> (Accessed: 14 March 2024).

Haugaard, M. (2016) 'Two types of freedom and four dimensions of power':, *Revue internationale de philosophie*, n° 275(1), pp. 37-65. Available at: <https://doi.org/10.3917/rip.275.0037> (Accessed: 14 March 2024).

Haugaard, M. (2020) *The four dimensions of power: Understanding domination, empowerment and democracy*. Manchester University Press. Available at: <https://doi.org/10.7765/9781526110381> (Accessed: 14 March 2024).

Holsten, J. and Stassinopoulos, E. (2023) 'French and Raven's bases of power', *Wikipedia*. Available at: https://en.wikipedia.org/w/index.php?title=French_and_Raven%27s_bases_of_power&oldid=1149122705 (Accessed: 11 August 2023).

Insider, R. (2023) *Controversy in Romanian theater after nomination of director accused of slapping actress, Romania Insider*. Available at: <https://www.romania-insider.com/uniter-controversy-romanian-theater-nomination-2023> (Accessed: 17 October 2023).

Jacobs, J. (2022) 'Frank Langella Fired From Netflix Show After Misconduct Investigation', *The New York Times*, 14 April. Available at: <https://www.nytimes.com/2022/04/14/arts/television/frank-langella-fired-netflix-misconduct.html> (Accessed: 26 July

2023).

Lrt.BNS (2022) *Lithuania's national theatre sacks artistic director for 'systemic absenteeism'*, *lrt.lt*. Available at: <https://www.lrt.lt/en/news-in-english/19/1834239/lithuania-national-theatre-sacks-artistic-director-for-systemic-absenteeism> (Accessed: 3 August 2023).

Lukes, S. (2007) 'power', *Contexts*, 6(3), pp. 59-61. Available at: <http://www.jstor.org/stable/41801062> (Accessed: 16 July 2023).

Maitland, F. (1911). *The Collected Papers of Frederic William Maitland*, vol. 3. Cambridge: Cambridge University Press. Available at: https://oll-resources.s3.us-east-2.amazonaws.com/oll3/store/titles/873/0242-3_Bk.pdf (Accessed: 15 March 2022).

Mambrol, N. (2018) *Key Theories of Stanley Fish, Literary Theory and Criticism*. Available at: <https://literariness.org/2018/02/13/key-theories-of-stanley-fish/> (Accessed: 31 January 2022).

Manchev, B. (2010) *Between Sovereign Violence and Human Action*. Available at: <https://boyanmanchev.net/en/essays/philosophy/between-sovereign-violence-and-human-action.html> (Accessed: 13 January 2022).

Mill, J.S. (1863) *On liberty*. Boston: Ticknor and Fields. Available at: <https://link.gale.com/apps/doc/CY0111024336/SABN?sid=bookmark-SABN&xid=008463dc&pg=2> (Accessed: 6 April 2022).

Morriss, P. (2002) *Power: a philosophical analysis*. 2nd ed. Manchester, New York: Manchester University Press; Distributed exclusively in the USA by Palgrave. Available at: <http://catdir.loc.gov/catdir/description/hol021/2002019889.html> (Accessed: 27 October 2023).

Nietzsche, F. (2021) 'The Gay Science', in *The Gay Science*. Princeton University Press, pp. 32-33. Available at: <https://doi.org/10.1515/9781400831296-005> (Accessed: 14 March 2024).

Ohmann, R. (1972) 'Speech, Literature, and the Space between', *New Literary History*, 4(1), pp. 47-63. Available at: <https://doi.org/10.2307/468491> (Accessed: 14 March 2024).

Pada, R. (2009) 'Iterability and Différance: Re-tracing the Context of the Text', *Kritike: An Online Journal of Philosophy*, 3. Available at:

https://www.kritike.org/journal/issue_6/pada_december2009.pdf
(Accessed: 14 March 2024).

Parsons, T. (1963) 'On the Concept of Political Power', *Proceedings of the American Philosophical Society*, 107(3), pp. 232-262. Available at: <https://www.jstor.org/stable/985582>
(Accessed: 27 October 2023).

Peters, C. (2021) *Instead of a Vision: Listening and Dialogue as the Work of a Theatre Director*, *HowlRound Theatre Commons*. Available at: <https://howlround.com/instead-vision-listening-and-dialogue-work-theatre-director> (Accessed: 9 February 2022).

Pietroni, D.G. (2022) 'Artist Jan Fabre Gets 18 Month Sentence In Sexual Assault Case', *Art Insider*, 30 April. Available at: <https://www.art-insider.com/artist-jan-fabre-gets-18-month-sentence-in-sexual-assault-case/3827> (Accessed: 27 November 2023).

Raven, B.H., Schwarzwald, J. and Koslowsky, M. (1998) 'Conceptualizing and Measuring a Power/Interaction Model of Interpersonal Influence', *Journal of Applied Social Psychology*, 28(4), pp. 307-332. Available at: <https://doi.org/10.1111/j.1559-1816.1998.tb01708.x> (Accessed: 14 March 2024).

Sartoretti, T. (2023) "Les Emigrants" by Krystian Lupa in Geneva, a cancellation to change era - *rts.ch*, *DayFR Euro*. Available at: <https://euro.dayfr.com/local/374974.html>
(Accessed: 16 November 2023).

Satow, R.L. (1975) 'Value-Rational Authority and Professional Organizations: Weber's Missing Type', *Administrative Science Quarterly*, 20(4), pp. 526-531. Available at: <https://doi.org/10.2307/2392020> (Accessed: 14 March 2024).

Spry, T. (2006) 'A "Performative-I" Copresence: Embodying the Ethnographic Turn in Performance and the Performative Turn in Ethnography', *Text and Performance Quarterly*, 26(4), pp. 339-346. Available at: <https://doi.org/10.1080/10462930600828790>
(Accessed: 3 March 2024).

Stone, M.H. (2015) 'Friedrich Nietzsche and Alfred Adler', *The Journal of Individual Psychology*, 71(4), pp. 415-425. Available at: <https://doi.org/10.1353/jip.2015.0035> (Accessed: 3 March 2024).

Tassi, A. (1993) 'Person as the Mask of Being - ProQuest', *Philosophy Today*, Chicago: DePaul University Press, 37(2), p. 201. Available at: <https://www.proquest.com/docview/1301486045/fulltextPDF/9A77C3>

08701A4C66PQ/1?accountid=12861 (Accessed: 17 January 2022).

Tassi, A. and Philosophy Documentation Center (1995) 'Philosophy and Theatre: An Essay on Catharsis and Contemplation', *International Philosophical Quarterly*, 35(4), pp. 469-481. Available at: <https://doi.org/10.5840/ipq199535448> (Accessed: 3 March 2024).

Topping, A. (2017) 'Theatre director Max Stafford-Clark was ousted over inappropriate behaviour', *The Guardian*, 20 October. Available at: <https://www.theguardian.com/stage/2017/oct/20/theatre-director-max-stafford-clark-was-ousted-over-inappropriate-behaviour> (Accessed: 27 November 2023).

Tristin (2022) *Grzegorz Jarzyna leaves TR Warszawa*. 'It must have been difficult for him' - 247 News Agency, <https://247newsagency.com>. Available at: <https://247newsagency.com/entertainment/99392.html> (Accessed: 4 August 2023).

Turner, S. (2008) 'Blind Spot? Weber's Concept of Expertise and the Perplexing Case of China', *Max Weber matters: interweaving past and present* [Preprint]. Available at: https://www.academia.edu/2796205/Blind_Spot_Webers_Concept_of_Expertise_and_the_Perplexing_Case_of_China (Accessed: 4 August 2023).

Uphoff, N. (1989) 'Distinguishing Power, Authority & Legitimacy: Taking Max Weber at His Word by Using Resources-Exchange Analysis', *Polity*, 22(2), pp. 295-322. Available at: <https://doi.org/10.2307/3234836> (Accessed: 14 March 2024).

Wallimann, I. et al. (1980) 'Misreading Weber: The Concept of "Macht"', *Sociology*, 14(2), pp. 261-275. Available at: <https://www.jstor.org/stable/42852177> (Accessed: 2 August 2023).

Weber, M. (2019) *Economy and Society: A New Translation*. Edited and translated by K. Tribe. Available at: https://web-p-ebshost-com.turing.library.northwestern.edu/ehost/ebookviewer/ebook/bmxlymtfxziwmtiyMTFFX0FO0?sid=75bf3948-1e2b-47da-ae9f-514b44e9a38c@redis&vid=0&format=EB&lpid=lp_338&rid=0 (Accessed: 10 January 2022).

Zhao, D. (2009) 'The Mandate of Heaven and Performance Legitimation in Historical and Contemporary China', *American Behavioral Scientist*, 53(3), pp. 416-433. Available at: <https://doi.org/10.1177/0002764209338800> (Accessed: 14 March 2024).

НАУЧНИ, ИЗКУСТВОВЕДСКИ И ТВОРЧЕСКИ ПУБЛИКАЦИИ НА АВТОРА В ПЕРИОДА НА ДИСЕРТАЦИОННОТО ИЗСЛЕДВАНЕ В РЕФЕРИРАНИ ИЗДАНИЯ

Гърдев, Я. (2022) „Фази в развитието на разбирането за суверенитет, обезпечавачи предпоставки за изследване на режисьорската власт по аналогия с политическата“, *Език и публичност*, 11(1). pp. 110-127, ISSN 2367-5756, статия, Национален референтен списък на съвременни български научни издания с научно рецензиране, NRS ID 2209

Гърдев, Я. (2021) „Извънредното положение: тест на сцена“, *Език и публичност*, 10(1), pp. 39-49, ISSN 2367-5756, статия, Национален референтен списък на съвременни български научни издания с научно рецензиране, NRS ID 2209

Гърдев, Я. и Вацов.Д. (2022), „Българи и македонци: за името ли спорим?“ *Критика и хуманизъм*, кн. 56, бр. 1/2022. ISSN 0861-1718, Национален референтен списък на съвременни български научни издания с научно рецензиране, NRS ID 1158, както и С.Е.Е.О.Л. Central and Eastern European Online Library и мрежа Eurozine

Предстояща публикация:

Robinson, V.J. and Gardev, J. (2024) 'Staging Vulnerability: Precarity, Dispossession, and the Limits of Despair', *Contemporary Theatre Review* [Forthcoming 2024][Pre-print]. British and International peer-reviewed academic journal that engages with the crucial issues and innovations in theatre today, Print ISSN: 1048-6801, Online ISSN: 1477-2264

ПО-ЗНАЧИМИ НАУЧНИ, ИЗКУСТВОВЕДСКИ И ТВОРЧЕСКИ ПУБЛИКАЦИИ НА
АВТОРА В ПЕРИОДА НА ДИСЕРТАЦИОННОТО ИЗСЛЕДВАНЕ

Гърдев, Я., Кьосев, А. и Тодоров, Х. (2024) „Поезията на Кирил Мерджански“, *Литературен вестник*. 9 / 13-19.3.2024, pp. 9-11. ISSN 1310-9561, дискусия

Гърдев, Я. (2024) „Сънливият будител“, *Литературен вестник*. 9 / 13-19.3.2024, p. 13. ISSN 1310-9561, статия

Гърдев, Я. (2024) „Трите музи“, *Литературен вестник*. 9 / 13-19.3.2024, p. 13. ISSN 1310-9561, статия

Гърдев, Я. (2023) „Левитиращите театрали“, в Гинкас, К., Фрийдман, Д. *Провокирайки театъра: Кама Гинкас режисира*. София: Сиела Норма АД, pp. 7-10. ISBN 978-954-28-4249-1, предговор

Гърдев, Я. (2023) „Кастор“ (пиеса), *Homo Ludens*, 26, pp. 315-328. ISSN 1311-5111, пиеса

Гърдев, Я., Цветков, И. (2022) „Самовиктимизацията, елитаризмът, въображаемият "Запад" и театърът като "жива верига““, in *Диалози*. София: Книгомания, pp. 296-311. ISBN 978-619-195-341-7, интервю

Гърдев, Я. (2021) „Gravitas“, в Олби, Е. *Кой се страхува от Вирджиния Улф?* София: Лист, pp. 175-183., послеслово

Гърдев, Я. (2021) „Схолии на Явор Гърдев към стихотворението на Йордан Ефтимов "Източни стратегии“, *Scholia Javoris Gardii Fortunae Filii ad Jordanum Euthimium „Strategiae Orientales Jordani Euthimii“*, в Ефтимов, Й., *Още ли не са открили отсъствието ми / 51 стихотворения, коментирани от съвременници*. Пловдив: Жанет 45, pp. 64-66. ISBN 978-619-186-673-1, поезия

Гърдев, Я. и Ненчев, Д. (2019) „Явор Гърдев / Повторяемостта на мечтата, смяната на поколенията и метастазите на соца“, в Ненчев, Д., *Идеи без граници - 30 интервюта със световни артисти*, Книгомания, pp. 408-419. ISBN 978-619-195-239-7, интервю

Гърдев, Я. (2018) „Родината винаги предлага нещо повече“, в *Пиеси за родината*. София / Sofia: Нов български университет, pp. 12-17. ISBN 978-619-233-034-7, статия-предговор

АКАДЕМИЧНИ ПУБЛИКАЦИИ ЗА ТВОРЧЕСКИ ПРОЕКТИ НА АВТОРА, ИМАЩИ
ОТНОШЕНИЕ КЪМ ТЕМАТА НА ДИСЕРТАЦИЯТА

За „Марат/Сад“ и принципа на видео-наблюдението:

Carlson, M. (2003) 'Video and Stage Space: Some European Perspectives', *Modern Drama*, 46(4), pp. 614-628. Available at: <https://muse.jhu.edu/pub/50/article/500723> (Accessed: 23 September 2023).

За „Марат/Сад“, други спектакли и фундамента на политическото:

Гърдев, Я. и Манчев, Б. (2012) „Театърът е политическо изкуство“, в Манчев, Б., *Логика на политическото*. София: Изток-Запад (Критически изследвания), стр. 145-158.

ПРОФЕСИОНАЛНИ ТВОРЧЕСКИ ПРОЕКТИ НА АВТОРА, ОСЪЩЕСТВЕНИ В ПЕРИОДА НА ДИСЕРТАЦИОННОТО ИЗСЛЕДВАНЕ

(В репетиции) 2024 – ВЕНЕЦИАНСКИЯТ ТЪРГОВЕЦ от У.Шекспир

(Народен Театър „Иван Вазов“, София)

концепция, сценична версия и постановка

2024 – СТЪЛБ ОТ СОЛ от Александър Радунович

(Кралски театър „Зетски дом“, Цетине, Черна гора)

режисьор-постановчик

2023 – ТОВА НА ГО КАЗВАЙ от Саломе Льолуш

(База X, Кино „Люмиер“, София)

режисьор-постановчик

Проектът има номинация за наградата „Икар“ за главна мъжка роля.

2022 – ВЕЛИКДЕНСКО ВИНО от Константин Илиев

(Народен Театър „Иван Вазов“, София)

режисьор-постановчик

Проектът има четири награди за главна мъжка роля: „Аскеер“, „Икар“, Фестивал на малките театрални форми във Враца и Дирекция „Култура“ на Столична община.

2021 – ФИЦРОЙ от Жорди Галсеран, Световна премиера

(Малък Градски Театър „Зад Канала“, София)

режисьор-постановчик

2021 – КАСТОР от Явор Гърдев в рамките на пърформанса ПОРТРЕТИ НА НЕИЗВЕСТНОТО на Дундаков/Гърдев/Шурелов

(ВиаФест и Международен Фестивал „Варненско лято“, Варна)

автор на едноактната пиеса „Кастор“ и режисьор-постановчик

Проектът има номинация за наградата „Икар“ за авторски драматургичен текст на Явор Гърдев.

2021 – ОПАШКАТА от Захари Карабашлиев

(Драматично-куклен театър „Иван Радоев“, Плевен)

автор на сценичната адаптация и режисьор-постановчик

Проектът има две номинации и една награда „Икар“, една номинация и награда „Аскеер“ за най-добро представление, както и награда „Златен Кукерикон“ за най-добра режисура на сатиричен и комичен спектакъл.

2020 – УНИЗЕНИТЕ. БЕЛАРУС. от Андрей Курейчик

(Видео-спектакъл на Драматично-куклен театър «Иван Радоев», Плевен)

режисьор-постановчик, видеограф, режисьор на монтажа

Проектът има две номинации за наградите „Икар“.

2020 – ЗАВРЪЩАНЕ У ДОМА от Харолд Пинтър

(Малък Градски Театър „Зад Канала“, София)

режисьор-постановчик

Културно събитие на 2020 според анкетата на изданието „Площад Славейков“. Четири номинации и една награда „Аскеер“ и една номинация за наградата „Икар“.

2019 – ПАЛАЧИ от Мартин Макдона

(Македонски Народен Театър, Скопие, Северна Македония)

режисьор-постановчик

2019 – ПРАЗНИКЪТ от Томас Винтерберг

Могенс Руков, Бо Хансен и Дейвид Елдридж

(Малък Градски Театър „Зад Канала“, София)

режисьор-постановчик

Проектът има четири номинации и една награда „Аскеер“.

2019 – Русинов в ДЕНЯТ НА БАЩАТА, режисьор Павел Г. Веснаков

(Шестсериен игрален телевизионен филм, БНТ & Агитпроп)

актьор

2018 – НАБЛЮДАТЕЛИТЕ (Хипотеза за отвъдното)

от Константин Илиев

(Народен Театър „Иван Вазов“, София)

режисьор-постановчик

Проектът има четири номинации и три награди „Аскеер“ и една номинация за награда „Икар“. Носител е на награди на Фестивала на малките театрални форми във Враца, Дирекция „Култура“ на Столична община.

2018 – ЕЛХАТА У ИВАНОВИ от Алесандър Введенски

(Театър „Реплика“, Галерия „Структура“, София)

режисьор-постановчик

2018 – ДРАКОНЪТ от Евгений Шварц

(Драматичен Театър „Ст. Бъчваров“, Варна)

автор на сценичната версия и режисьор-постановчик

Проектът има три номинации и две награди „Аскеер“ и една номинация „Икар“, Фестивал на малките театрални форми във Враца, Дирекция „Култура“ на Столична община.

ТВОРЧЕСКИ И АКАДЕМИЧНИ НАГРАДИ И ОТЛИЧИЯ НА АВТОРА, ПОЛУЧЕНИ В ПЕРИОДА НА ДИСЕРТАЦИОННОТО ИЗСЛЕДВАНЕ

2023 Награда „Български посланик на културата '24“ на Българското национално радио

2022 Награда „АСКЕЕР“ за най-добро представление за сезон 2021/22 – „Опашката“ в ДКТ-Плевен

2022 Награда „Златен Кукерикон“ за най-добра режисура на сатиричен и комичен спектакъл – „Опашката“ в ДКТ-Плевен

2021-2022 – Изследователска награда със стипендия на Фондация „Фулбрайт“ за половингодишно докторантско дисертационно изследване в Университета Нортуетърн в Евънстън, САЩ

2021 Награда „Български посланик на културата '21“ на Българското национално радио

2020 Културно събитие на 2020-та година – спектакълът „Завръщане у дома“ в МГТ „Зад канала“, според резултатите от анкета на изданието „Площад Славейков“

2020 Награда ИКАР на САБ за най-добро представление на сезон 2019/20 – „Празникът“ в МГТ „Зад канала“

2018 Награда „Златен Кукерикон“ за най-добър сатиричен и комичен спектакъл за сезон 2017/18 – „Чамкория“ в Театр 199

2018 Награда ИКАР на САБ за най-добър спектакъл за сезон 2017/18 – „Пияните“ в МГТ „Зад канала“

РЕЗЮМЕ

Интердисциплинарният дисертационен труд на Явор Гърдев „Власт, суверенитет и режисура / Опити върху перформативната сила, интерпретативната свобода и творческата автономия“ е издържан в духа на многоперспективна полемика около категориите „власт“ и „суверенитет“, тяхната валидност в театралното поле и приложимостта им по отношение на властовите измерения на взаимоотношението „режисьор-актьор“.

Трудът изследва еволюцията на тези ключови категории, както и още множество понятия около властта, условията за употребата на тези понятия, границите на валидността им в зоната на пресичане с театралното поле, както и възможността за валидно приложение в него. За тази цел авторът сезира методологичен арсенал от сферите на философията (в частност философията на езика), социологията, социалната психология, политологията, юриспруденцията, теоретическото и историческото театрознание.

В по-тесния фокус на изследването са перформативната сила, която режисьорът актуализира и властовите взаимоотношения, в които той попада и взаимодейства в специфичните контексти на модерния, постмодерния и съвременния театър. Обект на интерес са и специфичните начини на конституиране, кодифициране, въплъщаване, устройване, регулиране, провеждане, упражняване и предаване на властта, както и на заявяване, отстояване, признаване, въвеждане, удържане, ограничаване, отлагане и отказ от власт в театралното поле.

В голяма степен изследването се концентрира и върху дефиниране на епистемологичните условия, под които е възможно да бъдат мислени и осмисляни току-що изброените процеси днес, както и върху подводните камъни и капаните, на които дискурсът

за тях може да стане жертва, ако не упражнява постоянна критическа рефлексия върху самия себе си.

Макар да е ясно, че властови взаимоотношения се актуализират и имат своите проявления в множество, ако не и във всички сфери на живота, както и във всички исторически епохи, фокусът тук остава строго върху взаимоотношенията „режисьор-актьор“ в театралния контекст, и то след появата в този контекст на обособената режисьорска фигура. В съгласие с повечето театрални изследователи се приема, че това е втората половина на XIX-ти век и по-точно периодът между 1866-та и 1890-та година. Екскурсите от театралното тематично поле към сфери, в които няма място за конституиране на фигури от режисьорски тип и съответни властови взаимоотношения се използват предимно за съпоставки, сравнения, аналогии или рефлексии върху познавателните похвати.

В първата част рефлексията върху властта на режисьора се осъществява от перспективата и с подходите на социологията, политологията и социалната психология. Във втората част се осъществяват подробни херменевтически и семантични анализи на напластяванията върху понятийния апарат около властта. В третата се прави екскурс към политическата история и юриспруденцията (схваната в общия смисъл, т.е. като теория и философия на правото и рефлексия върху основните понятия в правото) с цел археологическо проникване в смисловите нива и времевите напластявания върху идеята за суверенитет и върху идеологическия облик на „суверена“ като предтеча на модерния режисьор във властовите аспекти на неговото присъствие. В четвъртата част се набелязват условията, под които би било възможно да се търси път за изследване на властовите отношения в театъра едновременно чрез методите на философията на езика (в частност – теорията на речевите актове) и чрез инструментариума на т.нар. „метафизики на присъствието“, като

авторът трасира пътища към възможен техен синтез, който да преодолее резките граници между тях и да доведе до взаимопроникването им.

Освен тези четири части дисертационният труд има увод, заключение и библиографска справка.

ABSTRACT

Javor Gardev conducts his interdisciplinary dissertation "Power, Sovereignty and Directing / Studies on Performative Power, Interpretive Freedom and Creative Autonomy" in the spirit of a multi-perspective polemic around the categories "power" and "sovereignty", exploring their validity in the theatrical field and their applicability to the power dimensions of the director-actor relationship.

The work explores the evolution of these key categories, as well as a host of other concepts around power, the conditions of use of these concepts, the limits of their validity in intersection with the theatrical field, and the possibility of valid application within it. The author draws on a methodological arsenal from the fields of philosophy (particularly philosophy of language), sociology, social psychology, political science, jurisprudence, and theoretical and historical theatre studies.

In the narrower focus of the study is the performative power actualized by the director and the power relations within which the director falls and interacts in the specific contexts of modern, postmodern and contemporary theatre. In the zone of interest are also the specific ways in which power is constituted, codified, embodied, structured, regulated, conducted, exercised and transmitted, as well as claimed, asserted, acknowledged, enacted, withheld, constrained, deferred and relinquished by the director in the theatrical field.

To a large extent, the study concentrates on defining the epistemological conditions under which it is possible to think and make sense of the processes just listed, as well as the

pitfalls and traps to which discourse about them can fall prey if it does not exercise constant critical reflection on itself.

While power relations are being actualized and have their manifestations in many, if not all, spheres of life, as well as in all historical epochs, the focus here remains strictly on the "director-actor" relationship in the theatrical context, and after the emergence in this context of the distinct directorial figure. In agreement with most theatre scholars, the author assumes this to be the second half of the nineteenth century, and more specifically, the period between 1866 and 1890. The author uses excursions from the theatrical thematic field to fields where there is no room for a director-type figure, primarily for juxtapositions, comparisons, analogies or reflections on methodological techniques.

The first chapter explores the power of the director from the perspective and with the approach of sociology, political science, and social psychology.

In the second chapter, the author performs detailed hermeneutic and semantic analyses of the layering of conceptual apparatus around power.

In the third chapter, the dissertation research takes an excursion into political history and jurisprudence in order to archaeologically explore the levels of meaning and temporal layers surrounding the idea of sovereignty and the ideological image of the "sovereign" as the forerunner of the modern director in the power aspects of their presence.

The fourth chapter identifies the conditions under which

it would be possible to seek a way to explore power relations in the theatre through both the methods of the philosophy of language (in particular, the theory of speech acts) and through the tools of the so-called "metaphysics of presence", as the author traces paths towards a possible synthesis between them that would overcome the sharp boundaries between them and lead to their interpenetration.

Besides these four chapters, the dissertation has an introduction, a conclusion, and a bibliography.